
Suomen Kouluhistoriallinen Seuran toimintakertomus vuodelta 2006

Vuosikokous

Suomen Kouluhistoriallisen Seuran vuosikokous pidettiin Soveltavan kasvatustieteen laitoksella maaliskuun 23. päivänä 2006. Johtokunta sai seuraavan kokoonpanon:

professori Martti T. Kuikka
kouluneuvos Jouko Kauranne
kouluneuvos Martti Hölsä
opetusneuvos Antti Lappalainen
kouluneuvos Erkki Merimaa
ylivohtaja Aslak Lindstrom
KT Annukka Jauhiainen
KT Saara Hakaste
professori Jukka Rantala

Erovuorossa olleet johtokunnan jäsenet valittiin uudelleen. Professori Sirkka Ahonen jätti paikkansa johtokunnassa. Hänen tilalleen valittiin KT Annukka Jauhiainen. Seuran esimieheksi valittiin professori Martti T. Kuikka ja varaesimieheksi kouluneuvos Jouko Kauranne. Sihteerin tehtävissä jatkaa KM Maija Meretniemi ja rahastonhoitajana Elise Lujala. Tilintarkastajina jatkavat talousjohtaja Harri Pirkkalainen ja rehtori Lasse Paa-janen.

Vuosikokouspäivänä pidettiin soveltavan kasvatustieteen laitoksella seminaari, jonka aiheena oli peruskoulu-uudistus ja sen vastaanotto. Se oli yhteinen ko. laitoksen ja Suomen kouluhistoriallisen seuran tilaisuus. Tilaisuuden avasi professori Matti Meri laitoksen puolelta ja seuran esimies kouluhistorian

puolelta. Puheenjohtajana toimi lehtori KT Jari Salminen. Seminaarin ohjelma rakentui 20 minuutin puheenvuoroista joissa kukin alustaja hahmotteli peruskoulun syntyprosessia ja liikkeellelähtöä. Professori Sirkka Ahonen aloitti teemalla: mihin peruskoulussa pyrittiin. Poliitiikan näkökulmasta aihetta tarkastelivat pääjohtaja Erkki Aho (kouluhallitus) ja professori Vesa Nikunen. Hallinnon näkökulma tuli esille lääninkouluneuvos Pekka Silventoisen, kouluneuvos Jouko Kauranteen ja kouluneuvos Martti Hölsän puheenvuoroissa. kolmas näkökulma eli opettajien näkökulma oli keskeinen opetusneuvos Antti Lappalaisen, rehtori Lasse Paajasen ja dosentti Saara Hakasteen puheenvuoroissa.

Seminaari kokosi 80 kuulijaa ja keskustelijaa iltapäivän mittaiseen seminaariin. Näin toteutui järjestäjien tarkoitus koota niin kouluhistoriasta kiinnostuneita kuin opiskelijoita lähihistorian ja erityisesti peruskoulu-uudistuksen ympärille. Järjestäjinä olivat kouluhistoriallinen seura ja historiallis-yhteiskuntatiedollisen kasvatuksen tutkimus- ja kehittämiskeskus.

Kuukausikokoukset

Seminaari ei ollut seuran ensimmäinen tilaisuus vuonna 2006, vaan toimintavuosi alkoi FM tutkija Oona Ilmolahden esitelmällä: "Taistelu työläiskodista? Kansakoulunopettajien ja helsinkiläisen työväenyhteisön välisestä vuorovaikutuksesta sisällissodan jälkeen". Alustajan kasvatussosiologinen näkökulma valotti mielenkiintoisalla tavalla 1920-luvun helsinkiläistä koulukeskustelua ja suomalaisen yhteiskunnan kehityspiirteitä.

Helmikuun kuukausikokouksessa FT Saara Tuomaalan esitelmän aihe oli "1900-luvun oppivelvollisuuskoulu ja maalaislapset: kasvatuksen poliittisista kokemuksista". Tämän aiheen teki mielenkiintoiseksi muistelmia-aineisto, jota tekijä oli käyt-

tänyt aiheensa yhtenä lähtökohtana. Siinä yhteiskunta- ja koulu-
politiikka liittyvät kiinteästi toisiinsa.

Maaliskuun kuukausikokouksessa, joka pidettiin Ebeneser-
säätiö n tiloissa, kasvatustieteen liseniaatti Päivi Lipponen
kertoi tuoreen väitöskirjansa pohjalta teemasta: "Kuinka kansakoulujen perustaminen rakensi modernia kansalaisyhteiskuntaa
Itä-Suomen maaseudulla 1800-1900-lukujen taitteessa". Väitös-
tilaisuus oli 21.1.2006. Päivi Lipponen kuvasi selkeällä taval-
la niitä edistäviä ja haittaavia tekijöitä, jotka nimenomaan
näkyivät Itä-Suomessa ja erityisesti Kuopion kaupungissa ja
ympäristökunnissa. Esitelmä synnytti vilkkaan keskustelun ja
toi esille paljon sellaista tietoa, jota tutkija ei ollut sijoitta-
nut väitöskirjaansa.

Huhtikuun kuukausikokous pidettiin Tieteiden talossa. Esitel-
män aiheena oli "Uno Cygnaeus - Tanssiva pappi". Kirjan
kirjoittaja, toimittaja Erik Wahlström kertoi niistä lähtökohdis-
ta, joiden perusteella hän oli rakentanut Cygnaeuksen elämäker-
ran. Uno Cygnaeusta on tutkittu verraten runsaasti, mutta yksi-
tyinen elämä on usein jäänyt julkisen toiminnan varjoon. Tässä
teoksessa Wahlström rakentaa ja sovittaa julkisen ja yksityisen
osan samaan kokonaisuuteen. Yksityiselämä nousee selkeästi
esiin Cygnaeuksen elämää selittävänä tekijänä ja synnyttää
melkoisen problematiikan kokonaiskuvaa hahmotettaessa.

Faktan ja fiktion raja on teoksessa häilyvä, mikä lienee ollut
kirjailijan tarkoitus. Kirjailija Wahlström on kirjoittanut myös
samannimisen teatterisovituksen, joka tuli syyskaudella 2007
Svenska Teaternin ohjelmistoon.

Syyskausi alkoi syyskuun 28. päivänä Tieteiden talossa, kun
KT Tuula Hyyrö piti esitelmän Suomen alakansakoulu-
seminaarien kehityksestä 1860-1939. Esitelmä perustui hänen
aihetta käsittelevään väitöskirjaansa, joka tarkastettiin 19.5.
2007. Alakansakoulunopettajien koulutus alkoi jo 1860-luvul-
la, jolloin pohdittiin alemman kansakoulun eli alakansakoulun

asemaa ja sen vaatimia opettajia. Yläkansakoulunopettajaseminaarit, joista ensimmäinen perustettiin Jyväskylään 1863, toimivat säännöllisinä oppilaitoksina valtion tuella alusta pitäen. Sen sijaan vasta 1920-luvulla alakansakouluseminaarit saivat vastaavan aseman opettajankoulutuksessa. Hyyrön esitelmä antoi selkeän kokonaiskuvan tästä kehityksestä.

Lokakuun kuukausikokous pidettiin Tieteiden talossa. Silloin Kalevala-säätiön toiminnanjohtaja Ulla Piela kertoi kansalliseepoksemme Kalevalan asemasta suomalaisessa kulttuurissa lähtien 1830-luvulta ja päätyen nykyisiin versioihin. Kalevala oli myös koulujen äidinkielen ja musiikin opetussuunnitelman osa, joka heijastui Kalevala-juhlapäivään joka vuosi. Mielenkiintoista oli kuulla myös Kalevalan kansainvälisestä levinneisyydestä, joka on edelleen hyvin merkittävää.

Marraskuun kuukausikokous oli Tieteiden talossa. FT Hannu Syväoja on julkaissut laajan teoksen Aarre Kailanpäästä kesällä ja nyt kuvasi hänen elämäntyötään koulumiehenä Sydän-Hämeestä. Kailanpää toimi kouluhallinnon virkamiehenä mm. kansakouluntarkastajana.

Sen rinnalla hän oli hyvin aktiivinen ja monipuolinen kulttuurin harrastaja erityisesti kuoromiehenä, kanttorina kuin säveltäjänä.

Joulukuun kuukausikokous muuttui teatterissakäynniksi Svenska Teaternissa. Siellä esitettiin Reko Lundanin ohjaama näytelmä Uno Cygnaeusesta. Näytelmä perustuu Erik Wahlströmin romaaniin, jonka on dramatisoinut Annina Enckell. Enckell sanoo poimineensa romaanista muotokuvan pedagogista, joka ristiriitaisuudessaankin oli hyvä opettaja. "Cygnaeus ei ole näytelmässä historiallinen henkilö, vaan tulkinta painottuu fiktion puolelle". Näin esittelee Kirsikka Moring näytelmän Helsingin Sanomissa. Näytelmän nimi on "Den dansande prästen". Teatteriin tuli kymmenkunta katsojaa. Näytelmä sai ristiriitaisen vastaanoton, jossa yksityinen elämä painottui sel-

keästi julkista toimintaa enemmän. Tässä kohden Wahlströmin huhtikuinen esitys seuran kuukausikokouksessa oli hyvä näkökulma itse esitykseen.

Vuoden 2006 vuosikirja

Vuoden 2006 vuosikirjan toimituskunnan jäsenet olivat Martti T. Kuikka, Erkki Merimaa, Jouko Kauranne, Antti Lappalainen ja Jukka Rantala.

Vuosikirjan pääteema oli Mikael Agricola ja hänen traditionsa, mikä näkyy vuosikirjan nimessä Mikael Agricolasta opin ja tutkimuksen tielle. Vuoden 2005 juhlaseminaarin esitelmät ovat vuosikirjassa mukana. Vuosikirja on syntynyt 16 kirjoittajan työn tuloksena.

Artikkelit

Tuula Hyyrö, Agricolan Abckiriasta se alkoi -lukemisen oppia ja opetusta halki vuosisatojen

Hannu Syväoja, Agricola-reseptioita kansanvalistuksessa

Saara Hakaste, Kuka on tämän kirjan omistaja? Luku- ja kirjoitustaidosta hämäläisessä talonpoikaistalossa 1800-luvun Hollolassa

Päivi Lipponen, Vahva valtio ja tehokas kansalaisyhteiskunta rakentavat kansakoulun

Jyrki Männistö, Ajan ja kehityksen vaatimukset. Kansakoulun oppiaineet sanasodan kohteena itsenäisyyden alun Suomessa

Pauli Arola, Komitea murroksen keskellä. Maalaiskansakoulun opetussuunnitelmakomitea 1912-1924

Hannu Suni, Kirkko- ja historian liittymäkohdat

Jukka Rantala, Sukupuoli kasvatuksen historiassa

Airikki Pousi, Kapea vai avara sosialisaatio - opettaja etsimässä vastauksia oppilaiden ongelmakäyttäytymiseen kasvatuksen historiasta

Sirkka Ahonen, United World College - from a Nato-Spin-Off

to Schools with Global Concern? A History of a project for international education

Jorma Virtanen, Miksi esiopetusuudistus ei toteutunut 1970-luvun Suomessa?

Raija Meriläinen - Janne Varjo, Nuorisokouluvision historiallinen rakentuminen osana suomalaista koulutusjärjestelmää ja -politiikkaa

Harri Saine - Marianne Lehtimäki, Tietotekniikan harjaantumishjelmientarve ja käyttö Porin alakoulujen erityisopetuksessa vuonna 2006

Martti T. Kuikka, Kasvatuksen historian tutkimus eilen ja tänään.

Suomen Kouluhistoriallinen Seura. Toimintakertomus vuodelta 2005

Suomen Kouluhistoriallisen Seuran vuosikirjat 1935-2005.

Kouluhistoriallinen seura pyrki kokoamaan kaikki aikaisemmat vuosikirjat yhteen paikkaan eli Tieteellisten seurain julkaisuvarastoon. Seura myös lahjoitti aikaisempia vuosikirjoja niin yliopiston kuin kaupunki- ja maaseutukuntien kirjastoisiin yhteensä monta sataa kappaletta. Se edellytti monen jäsenen ahkeraa toimintaa, ei vähiten sihteeri Meretniemen työpaikalla. Tosin julkaisuvarastolle, joka sijaitsee nyt Tiedekirjakaupan välittömässä läheisyydessä, ollaan etsimässä uutta tilaa.

ISCHE 2006

Dosentti Saara Hakaste osallistui ISCHE : n konferenssiin (International Standing Conference for the History of Education), joka pidettiin elokuussa 1974 Uumajan yliopistossa Ruotsissa. Tämän ISCHE-28 aihe oli Technologies of the Word. Literacies in the History of Education. Seuraavat kongressit ovat vuonna 2007 ja vuonna 2008.

Jäsenyydet

Kouluhistoriallinen Seura on Tieteellisten seurain valtuuskunnan ja Suomen Tiedekustantajien liitto ry:n jäsen. Molempien vuosikokouksissa on seura ollut mukana. Seuran oma jäsenmäärä on pysynyt 85:ssä (maksaneita 78). Seura on tehnyt Opetushallituksen ja aktiivisten jäsenten yhteistyöllä vuosikirjan useampana vuonna ja näin vakiinnuttanut sen aseman tieteellisten julkaisujen joukossa. Vuosikirjaa on lähetty peruskoulun yläasteen kirjastoihin.

Helsingissä, maaliskuun 2. päivänä 2007

Martti T. Kuikka Maija Meretniemi